

จากศิษย์เก่าอาวุโส

ปีใหม่ได้เริ่มต้นขึ้นมาแล้วอีกครั้งหนึ่ง หวนกลับไปพิจารณาถึง ปี พ.ศ. 2486 ซึ่งเป็นปีที่มีการสถาปนาสถาบันการศึกษาเกษตรจากวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย นับเป็นเวลา 57 ปี แต่ชีวิตผมมีโอกาสสัมผัสการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการจัดการศึกษาสายเกษตรมาแล้วเป็นเวลายาวนานมากกว่านั้น นอกจากนั้นผมเป็นผู้ที่มีนิสัยค้นหาเหตุผลจากทุกเรื่องที่เขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้ตนสะสมความรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ เอาไว้มากพอสมควร

อีกประการหนึ่ง ผมยังเป็นผู้ที่สนใจค้นหาความจริงจากสิ่งซึ่งรากฐานตัวเองได้ซึมซับเข้าไว้ จึงช่วยให้สามารถมองย้อนกลับไปสู่อดีต แม้เป็นเรื่องเกิดขึ้นก่อนที่ชีวิตตนจะมีโอกาสสัมผัส นับเป็นกำไรชีวิตที่ช่วยให้มองเห็นความจริง ซึ่งแฝงเป็นเงื่อนไข้อยู่ในเนื้อหาสาระของการพัฒนาการเกษตรเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ผมเป็นคนที่มีโชคดีพอสมควร โดยเหตุที่มีนิสัยไม่ยึดติดอยู่กับอะไรต่อมิอะไร จึงไม่ทำให้รู้สึกว่าคุณมีปมเชื่องหรือปมด้อย แม้จะผ่านพ้นมหาวิทยาลัยไปด้วยปริญญาตรี แต่ก็ไม่ได้คิดตะเกียกตะกายที่จะต้องได้รับปริญญาสูงขึ้น หากมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับแง่มุมต่างๆ แม้การก้าวเข้าไปสู่งานบริหารระดับสูง ก็มีเหตุผลซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ตนจึงเป็นคนที่ไม่ตกเป็นเหยื่ออิทธิพลใดๆ ได้ง่าย

ผมเป็นศิษย์เก่าที่ผ่านการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์คนแรก ซึ่งได้รับการขอร้องให้เข้าไปรับหน้าที่บริหารมหาวิทยาลัย ด้วยความรู้สึกที่คิดจะสนองบุญคุณของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ตนจึงมุ่งทิศทางการทำงานลงสู่พื้นดินมากกว่าการขึ้นไปสู่ด้านบน จึงทำให้มีโอกาสเรียนรู้สังขาร มองเห็นคุณค่าของชีวิตคนระดับล่างได้อย่างลึกซึ้ง

เหตุผลดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะเกิดจากการที่ตนให้ความสำคัญแก่หลักการดำเนินชีวิตที่มุ่งมั่นรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้อย่างมั่นคงมาโดยตลอด

ทำให้มองเห็นความจริงว่า ความสำเร็จในการพัฒนาการเกษตรขึ้นอยู่กับคนที่ผู้มีโอกาสขึ้นไปสู่ระดับบน ให้ความสนใจและมีความจริงใจที่จะมุ่งมั่นทำงานลงสู่คนระดับล่างซึ่งอยู่กับพื้นดินด้วยความจริงใจ มากกว่าการหลงยึดติดอยู่กับสิ่งซึ่งตนมีโอกาสสัมผัสภายในรั้วสถาบันการศึกษา จนกระทั่งลูกกลมมาถึงสิ่งซึ่งอยู่ในที่ทำงาน

แม้สิ่งซึ่งหลายคนเข้าใจว่าเป็นวิชาการ แท้จริงแล้วเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ซึ่งมีผู้นำเอาความจริงมาสร้างเป็นภาพจำลองเพื่อใช้เป็นสื่อถ่ายทอดเท่านั้น หากใช้เป็นความรู้ที่แท้จริงไม่

ส่วนองค์ความรู้ที่แท้จริงน่าจะได้แก่สิ่งซึ่งแต่ละคนได้จากความคิดตัวเองมากกว่า ดังนั้น ถ้าขาดการรู้ตนเองย่อมทำให้สิ่งที่เชื่อว่าเป็นความรู้ แปรสภาพไปเป็นมลภาวะที่สร้างพิษภัยให้กับตัวเองจนถึงสังคมด้วย

ถ้าสามารถรู้ตัวเอง ย่อมเกิดคำถามที่นำมาถามตัวเองว่า การที่เราเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่ปี อีกทั้งยังเต็มไปด้วยสิ่งซึ่งมีผู้อื่นนำเอาความจริงมาสร้างเป็นสิ่งประดิษฐ์ ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในตำรามากมายแค่ไหน มันได้ทำอะไรกับชีวิตเราในทางสร้างสรรคจริงหรือ ?

ผู้ที่มีรากฐานความคิดอิสระ เป็นตัวของตัวเอง คงจะเกิดคำถามขึ้นในใจว่า เพียงแค่นี้หรือ ที่เรียกกันว่า การศึกษา เราน่าจะลุ่มคิดได้ว่าสิ่งเหล่านี้หาใช่ของจริงไม่ จึงไม่ควรไปหลงติดอยู่กับมันจนกระทั่งทำให้ตกเป็นทาสถึงกับยอมสูญเสียความเป็นคนไปอย่างน่าเสียดาย

ถ้าเริ่มต้นความรู้สึกหลงใหลอยู่กับอิทธิพลที่รับเข้าไว้แม้ไม่กี่ปีก็ตาม หลังจากผ่านพ้นออกมาแล้ว ก็คงยากที่จะลุกขึ้นยืนเดินทวนกระแสเพื่อเรียกความเป็นคนกลับคืนมาได้

ถ้าเช่นนั้นเราน่าจะตั้งคำถามขึ้นมาได้อีกข้อหนึ่งว่า บรรยากาศที่มีการกำหนดขึ้นในมหาวิทยาลัยนั้นได้พัฒนาคนจริงหรือ หรือว่าทำลายคุณค่าความเป็นคนซึ่งแต่ละคนควรจะมีอยู่ในหัวใจตัวเอง เพื่อหวังพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง

จากช่วงที่ผ่านมาแล้ว ผมได้นั่งพิจารณาเพื่อนชีวิตทุกคนที่แย่งชิงกันเข้ามหาวิทยาลัย รุนแรงมากขึ้น กับมาดักมองดูตรงจุดซึ่งแต่ละคนผ่านพ้นจากมหาวิทยาลัยออกมาแล้ว อดรู้สึกไม่ได้ว่า คนส่วนใหญ่แปรเปลี่ยนตัวเองไปอยู่ในสภาพคล้ายเครื่องจักรกลหรือผลิตผลซึ่งถูกเครื่องจักรผลิตออกมา เพราะสูญเสียวิญญานความเป็นคน แปรรูปมาเป็นเสมือนผลิตผลการค้าซึ่งถูกคนอื่นนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความพอใจมากกว่า

จึงไม่แปลกใจอะไรที่ผลิตผลดังกล่าวถูกนำไปใช้งานจนกระทั่งเสื่อมสภาพแล้วก็ไม่มีใครอาลัยไยดีต่อไปอีก จนกระทั่งกลายเป็นมลพิษซึ่งสังคมจะต้องแบกภาระรองรับปัญหา ทำให้เกิดภาวะสูญเสียเพิ่มขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะเป็นภาพรวมของการสูญเสียของสังคมลักษณะนี้ เนื่องจากผู้ที่มองเห็นได้ลึกซึ้งย่อมรู้ความจริงว่า หากคนสูญเสียจิตวิญญานอันทรงคุณค่า ย่อมทำให้สังคมจำต้องสูญเสียสิ่งซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สุดของการพัฒนา แล้วเราจะไปหวังอะไรได้มากไปกว่านี้ จากการพัฒนาการศึกษาเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว

การเปลี่ยนแปลงซึ่งแต่ก่อนเคยเกิดจากรากฐานที่ลึกซึ้ง ก็ได้เปลี่ยนมาสู่ภาวะตื่น
เขินมากขึ้น ถึงขนาดที่นำเอาสิ่งหึ่งคนแต่ก่อนเคยพูดกันมากล่าว มักมีการบ่นว่าลึกซึ้งเกิน
ไป !

ดังนั้นการที่ช่วงหลัง ๆ ผมเคยพูดไว้ในที่ต่าง ๆ ว่า การเกษตรคือวัฒนธรรม ทำ
ให้อ่านจากธรรมชาติของผลสะท้อนได้ว่า ผู้ที่ผ่านการศึกษากษตรมาแล้ว ยิ่งเป็นสายตรง
ด้วย ดูเหมือนส่วนใหญ่จะเข้าใจได้ยาก เพราะแต่ละคนไม่อาจทราบความหมายของคำว่า
วัฒนธรรม ได้อย่างลึกซึ้ง จึงมักมองที่เงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตลาดก็จะมองอย่าง
ล้อมกรอบตัวเองอยู่เพียงแค่การซื้อของขายของ หาได้เข้าถึงความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณ
ของคนอันจะนำไปสู่ผลสำเร็จอย่างแท้จริงไม่

ดังนั้นผลที่ปรากฏในช่วงหลัง ๆ จึงทำให้มองเห็นว่า ผู้ที่ผ่านการศึกษาเพื่อนำความรู้
ไปใช้พัฒนาการเกษตร หลังจากออกไปแล้วมักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่ใครต่อใครสั่งได้
ง่าย เชื่อการบอกจากคนอื่นได้ง่ายโดยปราศจากการรู้เหตุรู้ผลอย่างลึกซึ้ง เพราะความเป็น
ตัวของตัวเองสูญเสียไปกับผลกระทบภายในกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งควรจะอยู่ในสภาพ
ที่มีสมดุลอย่างแท้จริง

ส่วนผู้ที่รอดพ้นออกมาได้เพราะมีรากฐานความเป็นตัวของตัวเองแข็งแกร่งนั้นคงมี
ไม่มาก จึงไม่อาจมีพลังพอที่จะกำหนดการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้หันกลับไปสู่ทิศทางที่
สร้างสรรค์อย่างแท้จริงได้

อย่างไรก็ตามใครจะขออนุญาตชี้ให้เห็นความจริงว่า การที่คนในสังคมคนไทยได้
รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจอย่างหนักหน่วงนั้น ก่อนอื่นใครขออย่าให้เห็นภาพชัดเจน
ว่าการที่ภาวะเศรษฐกิจเกิดปัญหาหนัก เป็นผลสืบเนื่องมาจากทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งร่วมกัน
อยู่ภายในกระบวนการพัฒนาอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันหมด หากเรามองเห็นเพียงเรื่องใด
เรื่องหนึ่งไม่

ดังนั้นเศรษฐกิจจึงเป็นเพียงภาพผลพวงของการพัฒนาซึ่งอยู่ปลายเหตุสุด ๆ แล้ว
ตราบใดที่เราแย้งแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยมุ่งที่เงิน แม้การพัฒนาการเกษตรซึ่งมุ่งไปที่ความ
สำคัญของการค้าการขายได้เงิน ย่อมเป็นกระจกเงาที่ส่องสะท้อนให้เห็นว่า เรายังไม่อาจ
แก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง จนกว่าบทเรียนจากความเจ็บปวดจะสามารถเป็นครูสอนเราให้
หวนกลับมาพิจารณาตัวเองอย่างได้ผล

ในฐานะที่ผมเป็นคนหนึ่งซึ่งอยู่ในสังคม และเป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยเกษตร
ศาสตร์ แต่ก็เชื่อว่าตนจะให้ความสำคัญแก่มหาวิทยาลัยฯ. มากไปกว่าประชาชนคนที่ใช้ชีวิต
อยู่กับพื้นดินทั่วไปซึ่งควรจะถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนามหาวิทยาลัยฯ. ให้บังเกิด
ผลอย่างแท้จริง

ในฐานะที่ผมเป็นคนอยู่อย่างกลาง ๆ ทำให้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลจากหลายทิศทาง ยิ่งเป็นคนระดับล่างและเยาวชนที่เข้ามาหาอย่างเปิดใจ ช่วยให้มีโอกาสรู้ความจริงและเกิดความหวังมากขึ้นว่า ช่วงที่ปัญหาจากทุกด้านกำลังโหมกระหน่ำสังคมไทยอย่างหนัก ได้ทำให้ผลกระทบปลุกจิตสำนึกชนรุ่นหลังเกิดขึ้น และคงจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

ผมขอเป็นกำลังใจให้กับทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายที่ลุกขึ้นยืนและมุ่งมั่นปฏิบัติจากรากฐานตนเองอย่างอิสระ กับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งอาจคิดว่าตนกำลังตกอยู่ในภาวะสูญเสียชีวิต ถ้าคิดได้ว่าเป็นการยอมสูญเสียชีวิตเพื่อให้สังคมนี้สามารถก้าวไปได้ตลอดรอดฝั่งก็น่าจะอดทนได้

ส่วนผู้ที่อยู่อย่างกลาง ๆ นั้น คงจะท้ออย่างดีที่สุดเพียงสานความเข้าใจระหว่างสองด้านให้เข้ามาหากัน อันจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

ผมเชื่อว่าการเกษตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาไหน หากเข้าใจได้ว่าเป็นวัฒนธรรมย่อมถือเป็นองค์รวมของทุกสาขาวิชาและสาขางานอาชีพที่พึ่งต้องสนองประโยชน์ด้วยความเข้าใจร่วมกันอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้แผ่นดินผืนนี้สามารถอำนวยประโยชน์สุขให้ทุกคนได้อย่างทั่วถึง

ผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจเก่าที่ผ่านมาแล้ว น่าจะถือเป็นบทเรียนที่ช่วยให้พบความจริงได้เองว่า การแก้ไขปัญหาค่าเกษตรเก่าที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ ถ้าต้องการความสำเร็จอย่างแท้จริง คงไม่มีอะไรดีไปกว่าการฟื้นฟูรากฐานจิตใจแต่ละคนให้สามารถรู้คุณค่าของแผ่นดินอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าใครจะผ่านการศึกษามาจากสาขาวิชาไหน

การปลดปล่อยความรู้สึกนึกคิดแบบ ล้อมกรอบตัวเอง ซึ่งมีการ เห็นแก่พรรคพวก ออกให้ได้ ช่วยให้แต่ละคนทำงานแบบ ขาดติดดิน น่าจะมีผลช่วยให้จิตวิญญาณความเป็นคนได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจัง ทำให้หวังได้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาค่าเกษตรได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

จึงใคร่ขอฝากไว้แต่ชนรุ่นน้องถึงลูกหลานเหลนทุกคน ให้นำไปคิดค้นหาความจริง เพราะในอดีตมีคนหลายคนที่ยึดมั่นเดียว แม้การพูดกันอย่างตรงไปตรงมาด้วยความรักเพื่อหวังให้เกิดการนำไปพิจารณาแก้ไขปัญหาก็ถูกมองว่าเป็นการกล่าวร้าย

ความจริงแล้ว หากไม่รักและหวังดีกันจริงๆ คงไม่พูดกันตรงๆ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังให้สถาบันการศึกษาซึ่งทำหน้าที่ให้บริการความรู้และพัฒนาคนผู้เป็นเกษตรกร ได้รับบริการยอมรับ เคารพอย่างกว้างขวาง จึงขอให้ทุกฝ่ายแสดงความใจกว้างเข้าหากัน และเน้นเป้าหมายการทำงานสู่ประชาชนคนระดับล่างรวมทั้งเยาวชนคนรุ่นหลัง

ถ้าสังคมเจริญทุกคนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันย่อมเจริญ อันถือเป็นความจริงที่ยืนยันตัวเองอยู่แล้ว จึงขอให้ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รวมทั้งบรรดาอาจารย์ทุกคนจง

มุ่งมั่นปรับปรุงตัวเองให้เป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกลกว่าที่แล้วมา เพื่อร่วมใจร่วมมือกัน
แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างจริงจัง

สุดท้ายนี้ใคร่ขอฝากไว้ว่า ทุกสาขาวิชาที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม้จะ
แตกแขนงออกมาใหม่ ย่อมมีหน้าที่ให้บริการการเกษตรอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม
อย่างเท่าเทียมกันหมด จึงควรสานสัมพันธ์ทางใจให้ถึงกันเพื่อหวังความร่วมมือกันจากใจ
จริง

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก